
**S. MOEMNING “HOVUZ” HIKOYASIDA “BIZNIKI/BEGONA”
KONSEPTUAL QARAMA-QARSHILIGINING IFODALANISHI.**

Tashkulova Zarnigor

Samarqand davlat chet tillar instituti tayanch doktoranti.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada "do'st/dushman" ikkilik muxolifati "G'arb/Sharq" konseptual qarama-qarshiligining ko'rinishi sifatida tahlil qilinadi. Qahramonlarning o'z-o'zini anglashi, makon va mentalitet toifalariga tayangan holda ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *"Sharq/G'arb" ikkilik qarama-qarshiligi, mentalitet, o'z-o'zini identifikatsiya qilish, etnik chegara.*

**REPRESENTATION OF THE CONCEPTUAL OPPOSITION
"FRIEND/FOE" IN THE STORY "THE POOL" BY S. MAUGHAM**

Abstract: *This article analyzes the binary opposition "friend/foe" as a manifestation of the conceptual opposition "west/east". The self-identification of the characters is considered, using the categories of space and mentality.*

Keywords: *binary opposition "east/west", mentality, self-identification, ethnic border.*

**РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОЙ ОППОЗИЦИИ
«СВОЙ/ЧУЖОЙ» В РАССКАЗЕ С.МОЭМА «THE POOL»**

Аннотация: *В данной статье анализируется бинарная оппозиция «свой/чужой», как проявление концептуальной оппозиции «запад/ восток». Рассматривается самоидентификация героев, привлекая категории пространства, ментальности.*

Ключевые слова: *бинарная оппозиция «восток/запад», ментальность, самоидентификация, этническая граница*

Kirish

“Hovuz” qissasi biz shartli ravishda “sharq turkumi” deb ataydigan asarning bir qismidir, S. Moem tomonidan Samoa, Borneo va Xitoy orollariga uzoq sayohatlar taassurotlari ostida yaratilgan. Keskin kuzatuvlar, hushyorlik va bir vaqtning o'zida bir yorqin tafsilotni "to'ldirish" qobiliyati yozuvchiga G'arb va Sharq sivilizatsiyasi odamlari o'rtasidagi personajlar va ziddiyatlarni yaratishga yordam berdi. Binar oppozitsiya "bizniki /begona" har doim bunday asarlarda qahramonlar orasidagi etnik tekislikni yoki masofaviy chegaralarni belgilaydi.

Badiiy kontseptsiyaning individual mualliflik mazmuni muayyan yozuvchining dunyoqarashini, uning boshqa madaniyat, mentalitet va bag'rikenglik kabi muhim tushunchalarni bilish darajasini aniqlash imkonini beradi: "...badiiy tushuncha birinchi navbatda uning birligi sifatida qaraladi. individual ong, muallifning kontseptual sohasi, yozuvchi asarining yagona matnida so'zlashtirilgan (bu kontseptual mazmunning bir ijodkorlik davridan ikkinchisiga evolyutsiya qilish imkoniyatini istisno qilmaydi" [5;52]. S. Maughamning hikoyalarida "sharq" ga munosabat ijobiy bo'lib, yozuvchi g'ayrioddiy tabiatning rasmlarini, dengiz manzaralarini yaratadi va orollar aholisining go'zalligini ta'kidlaydi.

"Hovuz" qissasining syujeti ingliz Louson va metis qiz Ethelning turli xil o'ziga xosliklari parametrlari va shuning uchun ularning birgalikda yashashi mumkin emasligi bilan belgilanadi. Yozuvchi "G'arb/Sharq" konseptual qarama-qarshiligini "biz/begona" oppozitsiyasi bilan masofa nuqtai nazardan, qadriyat bo'linishida, mentalitetda to'ldiradi. Muallif Louson va Ethelning sevgi hikoyasini hikoyachining yoqimsiz, allaqachon kamsitilgan sobiq "oroldagi ingliz bankining menejeri" haqidagi tasavvuridan boshlaydi. S. Moem o'z hikoyalarida "G'arb sivilizatsiyasi"ga mansub orollarni sevadigan yoki yomon ko'radigan qahramonlarni tasvirlaydi. Louson bu tabiatga bo'lgan sevgisini qayta-qayta tan oladi: «I was all over the place when I first came out» [6;74]. Qahramon G'arb madaniyatiga butunlay bog'langan, u o'qimishli (Tompsonning "Osmon iti" dan iqtibos keltiradi), operani yaxshi ko'radi, Vagner musiqasi haqida gapiradi, London orzulari: «I suppose Covent Garden's still going strong. I think I miss opera as much as anything here. Have you seen Tristan and Isolde?» [6;74]. Yozuvchi Lousonga yaqin bo'lgan G'arbiy makonning

parametrlarini beradi, bu uning ma'lum bir ijtimoiy mavqeini ta'kidlaydi: London, Pauell Mall restorani, Pikadilli, Strand, Charing Kros.

Ethel bilan uchrashuv go'zal suv bo'yida, romantik muhitda bo'lib o'tadi: «... it had a tropical richness, a passion, a scented languor which seemed to melt the heart» [6;76]. Louson uchun Ethelning tug'ilgan joyi qizni uning bir qismiga aylantiradi, shuning uchun ham muhitni romantik qabul qiladi: « she looked more than ever like a wild creature of the water or woods» Garchi matnda uning "mahalliy xulq-atvori" ga ishora mavjud. Ethel ona kulbasida yashaydi, uning ona tili samoaliklarning tilidir, garchi qiz missionerlik maktabida o'qigan va ingliz tilida gapirgan bo'lsada. S. Moem uning go'zalligi va nafisligini ta'riflaydi, bunga evropaliklar e'tibor beraganini ham: « She's a peach». Kundalik hayot, birgalikda yashashdan tashqari, aqliy va madaniy chegaralarni yengib o'tmagan sevgi - bu g'ayrioddiy, nomoddiy hodisa bo'lib, yozuvchi shunday xulosa qiladi: «He loved Ethel as a poet might love the moon» [6;78].

"Hovuz" qissasi S. Moem tomonidan kontrastlar asosida qurilgan. Yozuvchi uchun ma'lum bo'shliqlar qahramonning o'zini o'zi aniqlashiga, xatti-harakati va marosimlariga qanday hissa qo'shishini ko'rsatishi muhimdir.

E'tibor bering, orolning tabiiy go'zalligi Ethel oilasi yashaydigan bungalov hovlisidan farq qiladi. Daryo atrofidagi hindiston yong'og'i palmalari ajoyib muhit yaratadi; «Everything was slovenly and neglected. Little black pigs, thin and high-backed rooted about and chickens...» [6;79]. Xuddi shu qarama-qarshilik - tabiatning bir qismi sifatida Ethelga nisbatan romantik munosabat va shu qizning G'arb odamining xotini sifatidaligidadir.

Yozuvchiga mehribon Louson qarshilik va nopokliklarni ko'rmasligi, uning turmush qurishiga orolning "oq aholi"sidan tortib, mavqeining o'zgarishiga e'tibor bermasligi kerak edi: «He's a damned fool then»- said Miller» [6;81]. Hikoyaning boshida S. Moem ishqiy muhabbat bosqichida Louson va Etel o'rtasidagi etnik chegaralarni o'chirib tashlaydi, lekin haqiqat bu chegaralarni yanada ochib beradi va chuqurlashtiradi.

T.V. Aliyeva "O'ziniki/Begona" kontseptual oppozitsiya (KO) tahlil qilib, shunday yozadi: "Konseptual komponentni aniqlashtirish uchun KO ning asosiy vakillik so'zlari aniqlandi. «O'ziniki/Begona»: “we”, “self”, “they”, “other”.

" Ularning lug'at ta'riflarini tahlil qilish natijasida kontseptual komponentdagi markaziy belgilar "men/biz" kabi xususiyatlar ekanligi aniqlandi. » ("like myself/ourselves") и «boshqacha (o'zgacha), mendaqa /biz» ("o'xshamagan,o'zim/biz") [1;11].

Ta'kidlaymizki, bu lug'at ta'riflari Louson dunyosi va Ethel dunyosini ajratib turadigan belgilardir. Yozuvchi oilaviy munosabatlarning turli odatlarini ko'rsatadigan bir nechta vaziyatlarni beradi. Ethel yevropalik qarindoshi qiyofasida "oltin koniga urilganiga" amin bo'lgan barcha qarindoshlarini qabul qiladi. Ethelning erining noroziligiga munosabati shaxs olmoshlari yordamida aniq ifodalangan: «They're my own family. I can't help doing something for them when they ask me» [6;82]. Ethel o'z xalqiga tegishli bo'lib, "mahalliy hayotga chuqur ildiz otgan". Astasekin yozuvchi Lousonga bunday nikohning barcha ijtimoiy va etnik xavflarini tushunishga majbur qiladi. Ingliz go'daklariga o'xshamaydigan o'g'ilning dunyoga kelishi Lousonni o'g'lining kelajagi, ta'lim-tarbiyasi va hayotdagi o'rni haqida o'ylashga majbur qiladi; Shuning uchun Angliyaga ko'chib o'tish fikri tug'iladi. Yozuvchi Ethelning dastlabki munosabatini qayd etadi: : «... she would be quite English there».

"Hududiy-landshaft" xususiyatlari S. Moemga xarakterlarning ongini maxsus o'zini-o'zi anglash bilan rag'batlantirishga imkon beradi. Ular uchun muhim bo'lgan narsa, olimlar "joy identifikatori" deb belgilagan narsadir: "...bu insonning o'zini o'zi anglash uchun zarur bo'lgan hissiy yoki boshqa ramziy yordamni qo'llab-quvvatlashi mumkin" [4; 8-13]. Ethel hamma narsada o'z oroliga o'xshaydi, u o'zgarmaydi va o'zgartirishni xohlamaydi.

Yuqorida ta'kidlab o'tilganidek, yozuvchi kontrastli usuldan keng foydalanadi: Samoadan keyin G'arbiy makonni yaratish. Agar Shotlandiyadagi Louson, uch yillik yo'qligidan keyin, o'zini "o'zinikiday" his qilsa, Ethel bo'lsa "begona" ligicha qoldi. Eri bankda ishlaydi, golf o'ynaydi va eng so'nggi gazetalarni o'qiydi: : «Lawson realized how much it meant to him to live once more among his own people» [6;84]. Xotin o'zi uchun "begona" dunyoni ham, "begona" tilni ham qabul qilishni xohlamaydi: "She talked to him in the baby language of her own country» [6;84]. Ma'lum bo'lishicha, inson qayerda bo'lmasin, o'z dunyosini ham o'zi bilan olib yuradi. Shotlandiyadagi Ethel erining "yevropalik" dunyosiga moslashishni istamaydigan "mahalliy ayol" bo'lib qoladi: u xonalarni toza saqlamaydi, odatdagi

milliy xalatda tog' daryosida cho'miladi. Y.M. Lotmanning so'zlariga ko'ra: "Geografik makon tushunchasi inson ongida dunyoni fazoviy qurish shakllaridan biriga kiradi" [3;36]. S. Moem uchun G'arb makonini rad etish va o'z vataniga qochib, Etelning "sharqligini" mustahkamlash muhim, uning ongi G'arb muhitini o'zgartirmaydi, u statikdir. Yozuvchi "biz/dushman" kontseptual qarama-qarshiligi doirasidagi "muvaqqiyatsiz eksperiment", aksiologik qadriyatlarning emas, balki ruhiy, odatlarni mos kelmasligini tasvirlaydi: "... qadriyatlar bilan biz murakkab ierarxik tizimni tushunamiz. shaxsiy motivlar chorrahasida shakllangan tushunchalar va e'tiqodlar ... shaxsning dunyoqarashi va ijtimoiy, madaniy, ta'lim muhiti sharoitlariga ta'sir qilmaydiganlar" [2;203]. Muallifning hal qiluvchi to'qnashuv oldidan ikkita kuchli e'tiqodga to'qnash kelishi bejiz emas. E'tibor bering, Louson Samoaga qaytish mumkin emasligini e'lon qiladi: «It's no place for a white man». Ethel eriga o'z tilida g'azab bilan murojaat qiladi: «I can't stand here. I hate it, I hate it» [6;85]. Agar Shotlandiya u uchun oddiygina "it" bo'lsa, unda Samoa to'g'ridan-to'g'ri ko'rsatiladi: "I want to go home ", bu xayrlashuv xatida takrorlanadi.

"Hovuz" hikoyasida "o'z-o'zini anglash" ierarxiyasi qahramonning "kostyumini" ham o'z ichiga oladi, S. Moem Lousonni Samoaga qaytarish orqali ta'kidlaydi. Bungalovda o'zgarish sodir bo'ladi, go'yo Louson Etel oilasi a'zolari orasida "o'zinikiga" aylangan: «...they had taken his English clothes off him and he was stark...» [6;91]. Bungalovdagi Ethel milliy libosda. E'tibor bering, butun hikoya davomida S. Moem Ethelni faqat bungalovdan tashqarida Yevropa qiyofasida ko'rsatadi, lekin "o'z odamlari" orasida u hatto kiyim darajasida ham "o'ziga xos". S. Moem "biz / dushman" kontseptual tekisligida Samoaga ikkinchi tashrifida Lousonning maqomining tanazzulini ko'rsatishi kerak. Ethel bilan turmush qurganidan so'ng, uning sobiq tanishlari uni "o'zlaridan biri" deb bilishmadi: «The white people gave him the cold shoulder», Ammo mahalliy aholi ham unga nisbatan hurmatni ko'rsatishmadi : «... he had no longer the prestige of white man.» [6;93]. Lousonning tanazzulini uning ichkilikbozligi va unga e'tibor bermagan Ethelga bo'lgan munosabati yanada kuchaytiradi. S. Moem Etelning haqiqiy o'zini o'zi anglashi ta'kidlangan vaziyatni yaratadi - erkakda faqat kuchni qadrlaydigan mahalliy ayol: «The native women are not unused to blows... She had the native woman's disdain of a man who abased himself before a woman.» [6;96-97]. Kundalik darajada va uning ongida Ethel Evropa kiyimlarini kiyish qobiliyatiga qaramay, hech qanday

rivojlanish yoki o'zgarishni xohlamaydi. Lousonning fojiasi uning Etelni romantiklashtirishida, uning xotinini hovuzda ko'rishi tasodifiy emas: «she was like Ophelia». S.Moem hikoyaga yevropalik “hikoyachi”ni kiritayotgani bejiz emas, u sodir bo‘layotgan voqealarni xolisona xolis baholashi, Etelni “ko‘rishi” va uning mohiyatini tushunishi kerak. Tashqi tomondan («she looked quite European»), ammo bungalovda u G'arb dunyosiga, o'g'illari oldidagi mas'uliyatga yoki erining martabasiga muhtoj bo'lmagan oddiy mahalliy fuqaroga aylanadi. G'arb mentaliteti nuqtai nazaridan hikoya qiluvchining xulosasi aniq: «...and if I had known nothing about her I should have seen in her only a pretty little half-caste like another» [6;99].

S. Moem "g'arb/sharq" binar oppozitsiya ichidagi ziddiyatni etnik tekislikka o'tkazib, "etnik chegara" ni sezilarli yo'qotishlarsiz kesib o'tishning real sharoitlarida mumkin emasligini ta'kidlaydi. Shu sababli, Lousonning o'limini oldindan aytish mumkin, yozuvchi turli tsivilizatsiyalarga mansub qahramonlar uchun "biz/dushman" binar oppozitsiya statiklikni ko'rsatadigan vaziyatlarni yaratadi;

Adabiyotlar:

1. Алиева Т.В. Языковые средства реализации концептуальной оппозиции «свой – чужой» в британском политическом дискурсе. Автореферат диссертации...к.ф.н. М, 2013. 28 с.
2. Воронин В.М., Ицкович М.М. Понимание и ценности (норма и патология). Екатеринбург. Издательский дом «Ажур», 2018. 306 с.
3. Лотман Ю. М. Семиосфера. С.-Петербург: «Искусство–СПБ», 2000. – 704 с.
4. Семенов И.С. Идентичность в предметном поле политической науки // Идентичность как предмет политического анализа: сборник статей по итогам Всероссийской научно-теоретической конференции (ИМЭМО РАН 21–22 октября 2010). М.: ИМЭМО РАН, 2011. С. 8–13.
5. Тарасова И.А. Поэтический идиостиль в когнитивном аспекте. Монография. М.: Флинта, 2012. 196 с
6. .Maugham S The Pool // Maugham S Short Stories London Vintage books 1999 P.71-105//